

ÖZ

Turan AYDIN

Yüksek Lisans, Eğitim Bilimleri Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Kadiyan BOOBKOVA

OCAK–2010, 489 sayfa

TÜRKÇE-KIRGIZCA KALIP SÖZLERİN PSİKOLOJİK, KÜLTÜREL BOYUTUNUN İNCELENMESİ VE EĞİTİMDEKİ YERİ

Bu tezde Türkiye Türkçesindeki ve Kırgız Türkçesindeki kalıp sözler çeşitli kaynaklardan derlenerek toplanmış; Türkçe-Kırgızca kalıp sözlerin psikolojik ve kültürel boyutu incelenmiştir.

Kalıp sözler, her toplumda bir toplumun bireyleri arasında belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş, duyguları açığa vuran kalıplar, çeşitli kişilerdir. Bu sözler, milletin hafızasında saklı, söyleneceği sırada hatırlanarak söylenen sözlerdir. Kalıp sözler, bir kimseyle karşılaşıldığında, onu selamlarken, bir kimseden yardım ya da iyilik görüldüğünde, bir şey rica edildiğinde, ölüm-doğum-evlenme gibi özel durumlarda, yemek yerken, hastalıkta duygularımızı açıklamak için söylenen kültür birimleridir.

Kalıp sözler, Türkçe ve Kırgızca konuşanların birbirleriyle kurdukları ilişkiler konusunda, dolayısıyla da onların kültürü hakkında bize bir fikir verir. Belirli durumlarda toplumda söylenmesi âdet olmuş bu sözler, iletişimin kurulması ve devam etmesine yardım etmesi bakımından oldukça önemlidir.

Kalıp sözler ya da ilişki sözleri bir dili konuşan toplumun kültürüne ışık tutmakta, onun inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları gelenek ve görenekleri yansıtmaktadır. Kalıp sözlerin bu kültürel boyutunun yanısıra; psikoloji ve eğitim açısından da içlerinde sırlar, şifreler saklıdır.

Bir yabancı dil öğrenilirken yalnızca onun dilbilgisi ve okuma kitaplarında, sözlüklerinde geçen kullanım biçimlerini öğrenmek yetmemekte, o dili konuşan toplumun kültürünü, insanlar arasındaki davranış biçimini, değişik durumlarda söylenmesi gereken sözleri, tepki tarzlarını, hitap yollarını ve davranışlarını da tanımak gerekmektedir. Günlük hayatta sıkça kullanılan kalıp sözler, her zaman insan ilişkilerinde gereklidir. Yine dili öğrenilen milletin kültürü içine; ancak

kalıp sözler kullanılarak girilebilir. Son zamanlarda bu sebeplerle dil öğretiminde kalıp sözlere özel önem verilmektedir. Ve kalıp sözler öğrenilmesi zorunlu sözlerdir.

Kalıp sözler açısından Türkçenin ve Kırgızcanın zenginliği, dikkat çekecek ölçüdedir. İlişki sözleri çeşitlilik açısından pek çok dile oranla her iki dilde de oldukça zengindir. Gerçekten Türkçede ve Kırgızcada, değişik ve çok özel durumlarda kullanılan özgün kalıp sözlere sahiptir. Öyleki, Türkçe ve Kırgızcada bir kalıp sözün yabancı dillerde karşılığı birçok kez bulunmamakta, belli durumlarda bir ilişki ögesinin kullanılması, yalnızca Türklere ve Kırgızlara özgü bir niteliktir. Bu durum, Türk toplumunda ve Kırgız toplumunda insanlar arasındaki ilişkilerin -kimi ülkelerde, özellikle kuzey Avrupa ülkelerinde olduğundan- daha sıkı oluşuyla açıklanabilir.

Bu tezde Türkçe ve Kırgızca kalıp sözlerin, nerede ve niçin kullanıldığı anlatılarak, psikolojik ve kültürel boyutu irdelenmiştir. Bu sayede, Türkçe yabancılara daha kolay öğretilir. Yabancı dil öğretiminde söz konusu kalıp cümlelerden yararlanmak eğitimi kolaylaştıran bir imkândır. Bu imkândan yabancı dil eğitiminde yararlanma kabul gören bir yöntemdir. Yabancılar için yazılmış kitapların pek çoğu ilk dersleri bu kalıp sözler kullanılarak yürütür ve öğrencilere bir yabancı dil bu tür kalıp sözler aracılığı ile öğretilir. Tezin birinci bölümünde, kalıp sözlerin insanlar arası ve kültürler arası iletişim açısından önemi ve kalıp sözlerdeki kültürel unsurlar, kültür aktarımı üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Türkçe kalıp sözler, üçüncü bölümde de Kırgızca kalıp sözler kullanıldıkları durumlara ve ele aldıkları konulara göre sınıflandırılmıştır. Burada dualar, beddualar, yeminler, söylenceler, okşamarlar, günlük hayatta kullanılan başka kalıp sözler (selamlaşma, kutlama, vb.), başlıklarında sınıflandırılmıştır. Bu başlıklarda sınıflandırılan kalıp sözler kullanıldıkları yere göre açıklanmış ve eğitim-psikoloji açısından önemi olanlar değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde yabancılara kalıp sözlerin öğretimi konusunda öğretmen ve öğrencilere yapılan anket ve sonuçlarına yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kalıp sözler, dil, iletişim, Türkçe, söz varlığı.

ӨЗӨК

Туран Айдын

Магистратура, Педагогика илимдери бөлүмү

Илимий жетекчиси: Др. Кадиян Бообекова

Үчтүн Айы – 2010, 489 бет

Түркчө-кыргызча калыптанган сөздөрдүн психологиялык, маданий өңүттөн изилдениши жана билим берүүдө орду

Бул магистрдик диссертацияда түрк тилиндеги жана кыргыз тилиндеги калыптанып калган сөздөр жана сөз айкаштар изилденип, ар кандай булактар пайдаланып жазылды. Түрк жана кыргыз тилиндеги калыптанып калган сөздөрдүн жана сөз айкаштардын психологиялык жана маданий багыты дагы изилденди.

Бул сөздөр сүйлөп жатканда кайра жаратылбастан, мурунтан белгилүү бир калыпка салынуу менен ошондой боюнча мээде сакталып калган, керектүү жерлерде кошумчаларды кошуп, керексиз жерлерден алып салуу менен бир гана сөздөн турган, белгилүү бир жагдайда коом энчилеп алган сөздөр менен байланыштын түзүлүшүнө же болбосо улануусуна жардамчы болгон жана колдонуулусу абдан чектелүү болгон калыптанып калган тил бирдиги болуп эсептелет.

Калыптанып калган сөздөр бирөөлөр менен учурашканда, бирөөлөрдөн жардам алганда же жакшылык көргөндө, өтүнгөндө, бирөө каза болгондо же төрөт, үйлөнүү сыяктуу өзгөчө күндөрдө, тамак жегенде, ооруганда айтыла турган маданият бирдиги болуп эсептелет.

Калыптанып калган сөздөр түрк жана кыргыз тилинде сүйлөгөндөрдүн бири-бири менен болгон байланыштары жөнүндө ошондой эле алардын маданияты жөнүндө бизге кабар берет.

Калыптанып калган сөздөр жана сөз айкаштар ар бир коомдо, адамдардын арасында белгилүү бир жагдайларда айтылуусу салт болуп калган, сезимдерин билдирген сөз же ар түрдүү сөз айкаштары болуп эсептелет.

Калыптанып калган сөздөр жана сөз айкаштар коомдун маданиятына жол көрсөтүү менен адамдар ортосундагы байланыштарды, салт-санааны чагылдырууда. Бул сөздөр

маданий багыттан башка психологиялык жана тарбиялык багыттан да чоң мааниге ээ.

Чет тилин үйрөтүүдө калыптанып калган сөздөрдү колдонуу билим берүүнү жеңилдетет. Бул сөздөрдүн негизинде түрк тили чет элдиктерге дагы оңой үйрөтүлөт. Түрк тилин үйрөтүү борборунда (TÖMER) түрк тилин үйрөнгөндөргө жана түрк тилин үйрөткөн мугалимдерге жүргүзүлгөн анкетанын жыйынтыгы муну далилдеген. Тил үйрөнүүчүлөр жана мугалимдер калыптанып калган сөздөрдү колдонуу аркылуу түркчө билим берүү таасирдүү жана пайдалуу болгондугу тууралуу бирдей көз карашта. Бир топ иликтенүүнүн негизинде мүмкүн болушунча көп булактар каралып чыкты жана кыргызча-түркчө калыптанып калган сөздөрдүн жана сөз айкаштардын маанилерине карата классификацияланды, кандай учурларда колдонулары түшүндүрүлүп берилди. Бул диссертация түрк жана кыргыз тилин үйрөтүү курстарында булак катары колдонулса болот.

Кандайдыр бир чет тилин үйрөнүүдө жалгыз гана анын грамматикасын жана сөздөрдүн окуу китептеринде, сөздүктөрдө кандай колдонула тургандыгын үйрөнүү жетиштүү эмес. Ал тилди сүйлөгөн элдин маданиятын, башкаларга кайрылуу сөздөрүн анын түрлөрүн жана мамилелерин дагы үйрөнүү керек. Күнүмдүк жашоодо көп колдонулган калыптанып калган сөздөр мамиле курууда эң керектүү тил бирдиги болуп эсептелет. Элдин тилин, маданиятын үйрөнүү калыптанып калган сөздөр үйрөнүү менен тыгыз байланышта. Акыркы учурларда мындай себептерден улам тил үйрөнүүдө калыптанып калган сөздөргө өзгөчө маани берилүүдө жана аларды үйрөнүү зарылдыгы келип чыгууда.

Түрк жана кыргыз тилинде калыптанып калган сөздөрдүн көп болушу өзгөчө көңүлдү бурат. Эки тилде тең ар кандай абалдарда колдонулуучу калыптанып калган сөздөрдү жолуктурууга болот. Түрк тили менен кыргыз тилиндеги бул сөздөрдүн эквиваленти чет тилдерде көбүнчө болбой калган учурлар байкалат. Эки тилде тең эквиваленттин болушу бул көбүнчө түрк тили менен кыргыз тилине таандык касиет болуп эсептелет. Бул түрк жана кыргыз маданиятындагы адамдар ортосундагы катнаштардын, кээ бир өлкөлөргө, өзгөчө түндүк Европа өлкөлөрүнө караганда, дагы жакын болгондугу менен түшүндүрүлөт.

Бул диссертацияда түрк жана кыргыз тилиндеги калыптанып калган сөздөрдүн кайсыл учурларда жана эмне себептен колдонулгандыгы түшүндүрүлүп, психологиялык жана маданий багыттан иликтенди. Ошондой эле диссертацияда түркчө жана кыргызча калыптанып калган сөздөр колдонулганына жараша классификацияланды. Алар негизинен

бата, каргыш, ант, уламыш, эркетүүлөр, күнүмдүк жашоодо колдонулган башка сөздөр (саламдашуу, куттуктоо ж.б.) болуп калыптанып калган сөздөр жан сөз айкаштар классификацияланды. Бул топторго бөлүшгүрүлгөн колдонулгандыгына жараша түшүндүрүлдү жана педагогикалык психология жаатында мааниге ээ болгондор тандалып алынды. Бул сөздөрдү педагогика жана психологиялык жактан иликтегенде келечек муундарга пайдалуу боло турган бир канча маалыматтар ортого чыкты.

Бул иликтөөнүн жардамы менен чет элдиктерге башка тил дагы оңой үйрөтүлөт. Чет тил үйрөтүүдө калыптанып калган сөздөрдү колдонуу аркылуу үйрөтүү маданиятты да үйрөтүүнүн жеңил жолдордун бири болуп эсептелет. Чет элдиктер үчүн жазылган китептердин көпчүлүгүндө биринчи сабактары бул сөздөрдү колдонуу менен өтүлөт жана бул сөздөрдү колдонуу менен чет тили үйрөтүлөт.

Диссертация киришүү, 4 бөлүм жана жыйынтыктан турат.

Диссертациянын биринчи бөлүмүндө калыптанып калган сөздөр менен адамдар ортосундагы жана маданият ортосундагы карым-катнаштын мааниси жана алардын маданий элементтери, маданий өзгөрүүсү туралуу сөз болду.

Экинчи бөлүмүндө түркчө калыптанып калган сөздөр, үчүнчү бөлүмүндө болсо кыргызча калыптанып калган сөздөр колдонулушуна жараша классификацияга бөлүндү. Мында бата, каргыш, ант, уламыш, эркетүүлөр, күнүмдүк жашоодо колдонулган башка сөздөр (саламдашуу, куттуктоо ж.б.) болуп классификацияланды. Бул топторго бөлүшгүрүлгөн сөздөр колдонулгандыгына жараша түшүндүрүлдү жана педагогикалык психология жаатында мааниге ээ болгондор бөлүп каралды.

Төртүнчү бөлүмдө чет элдиктерге калыптанып калган сөздөрдү үйрөтүүдө студент жана окуучуларга жүргүзүлгөн анкетанын жыйынтыктарына орун берилди. Алынган жыйынтыктардын негизинде бул сөздөрдү үйрөтүүдө кээ бир сунуштарга токтолдук. Муну менен бирге, колдонулган адабияттардын тизмеси; тиркеме бөлүмүндө тил үйрөнүүчүлөргө жана мугалимдерге берилген анкеталар кыргыз жана түрк тилинде берилди.

Ачык сөздөр: Калып сөздөр, тил, Түрк тили, сөз байлыгы.

ABSTRACT

Turan AYDIN

Master Degree, Department Of Educational Science

Supervisor: Dr. Kadiyan BOOBEKOVA

JANUARY – 2010, 489 pages

THE INVESTIGATION OF PSYCHOLOGICAL AND CULTURAL DIMENSION OF KYRGYZ TURKISH STEREOTYPE WORDS AND THEIR PLACE IN EDUCATION

The current work contents a list of the stereotyped words (formulaic expressions, speeches) in Turkish and Kyrgyz languages, which were compiled from different scientific and oral sources and investigated and analyzed according to their psychological and cultural senses.

These words are stereotyped language combinations, which may be formed by both words in consecutive order and interval words and even one word, have some additions and eliminations if needed, took their certain form in the past, thus retain in people's memory and on application of which come to mind as they are, without producing any new combinations, help to communicate by using adopted by a society words in certain situations and the usage cases of which are very limited.

The stereotyped words are different clichés, kind of the templates became traditional to express and reveal attitudes and feelings towards certain situations among the individuals of a society in every community. These words are patterns that are retain in people's memory and expressed when it is necessary. The stereotyped words as cultural units are expressed to interpret our feelings when we meet with somebody, greet him, when we eat, receive support from somebody, ask somebody for an assist or a help, on special events like birth, marriage and death, when we ill etc.

The formulaic expressions give us information about the relationships that were established between Turkish and Kyrgyz speakers, afterwards about their cultures. In respect of an assistance to communicate and to be in progress, these words, the expression of which on certain cases in a society become traditional, are found to be rather important.

The stereotyped words or relative words are light up the culture of a society, reflect

society's beliefs and people relationship's details, customs and traditions. Along with this cultural peculiarity of the stereotyped words, there are several secrets and codes in psychological and educational point of view.

The stereotyped words as cultural units are expressed to interpret our feelings when we meet with somebody, greet him, when we eat, receive support from somebody, ask somebody for an assist or a help, on special events like death, birth and marriage, when we ill etc. The formulaic expressions give us information about the relationships that were established between Turkish and Kyrgyz speakers, afterwards about their cultures.

Learning a foreign language, it is not enough to study only the grammar and the usage form that are found in reading books and dictionaries, it is essential to know the culture, treatment forms among people of that society, special words expressed on different situations, manners of reaction, ways of address and bearing etc. The formulaic speeches, often used in everyday life, always play the leading role in people's relationship. For all that, one can enter into the culture of a nation only by using the stereotyped words. Therefore, in recent years a great attention is attended on formulaic expressions in teaching a foreign language. Afterwards, the formulaic expressions are compulsory words for learning.

The richness of stereotyped words in Turkish and Kyrgyz languages deserve consideration, and the diversity of these relative words, in correlation to other languages, is found to be multitude in both (Turkish and Kyrgyz) languages. In fact, there are peculiar stereotyped words, which are used on various and very special cases in Turkish and Kyrgyz languages. Thus, some Turkish or Kyrgyz stereotyped words often have not any equivalency in foreign languages; the usage of a relative unite in definite situations is an integral feature only of Turkish and Kyrgyz people. It is because that people in Turkish and Kyrgyz societies are in close links with each other than it is in some other, especially in north European countries.

The current work gives a detailed explanation of manner, place, time and reason of the usage of stereotyped words and there were examined the psychological and cultural senses of them. On the score of this, the teaching of Turkish language to foreigners may become easier and productive. The subject is the usage of stereotyped words represents as an opportunity and method, which makes easier an educational process in teaching a foreign language. The first lesson in many books for foreigners starts by the usage and explanation of stereotyped words and teaching students for a foreign language is realized with a help of these kinds of formulaic expressions.

Preface

The Turkish and Kyrgyz formulaic expressions in the present work have been classified according to their meaning and usage in different cases. There are prayers, curses, oaths, legends and other stereotyped words used in everyday life (greetings, congratulations etc). The formulaic expressions classified under these titles were defined according to their usage and evaluated in educational and psychological point of view. The investigation of stereotyped words in educational and psychological aspects shows that these words include plenty of information useful for future generation.

The subject in teaching a foreign language is the stereotyped statements and sentences' application represents as an opportunity to make teaching easier. The questionnaire poll results made among instructors teaching Turkish language and students learning Turkish language in TÖMER (Turkish Language Teaching Courses) show that formulaic expressions learning found to be useful in learning a foreign language, particularly Turkish language.

The first chapter of the present work is dedicated to significance of formulaic expressions in terms of the communication between people and cultures, cultural elements and reconstructions in formulaic expressions.

In the second chapter Turkish stereotyped words, in the third chapter Kyrgyz stereotyped words were classified and systematized into head themes according to their meaning and usage cases. Here, the formulaic expressions were classified into titles, including prayers, curses (damnation), oaths, legends and other stereotyped words used in everyday life (greetings, congratulations etc). The formulaic expressions classified under these titles were defined according to their usage and evaluated in educational and psychological point of view.

The fourth chapter concerns the questionnaire poll conducted through instructors (teachers) and students, in the theme of teaching foreigners for stereotyped expressions, and its results. In consideration of questionnaire poll results, some concrete suggestions over teaching stereotyped words were made.

As a result of long and hard working as many as possible scientific sources were found and examined carefully; Turkish and Kyrgyz stereotyped words were classified according to themes and there were given a description of their usage. Our research conclusions can be useful in Turkish and Kyrgyz languages teaching courses as a scientific source.

Keywords: Stereotyped words (Formulaic expressions/Speeches), language, communication, Turkish, lexicon.

АННОТАЦИЯ

Туран Айдын

Магистратура, по направлению Педагогических наук

Научной руководитель: Др. Кадиян Бообекова

Январь – 2010, 489 страница

Исследование турецко-кыргызских стереотипных слов с точки зрения психологии, культуры и их значение в образовании

В данной диссертационной работе собраны устойчивые речевые выражения турецкого и кыргызского языков, взятые из разнообразных источников. Устойчивые выражения – это единицы языка, ограниченные в употреблении и имеющие свою стандартную форму, и таким образом сохраняющиеся в памяти человека. Такие выражения и словосочетания не придумываются в момент употребления, их вспоминают и при необходимости изменяют, внося добавки или наоборот исключая некоторую часть стандартного выражения. Устойчивые выражения могут состоять как из одного слова, так и из нескольких слов. Употребление таких выражений в иностранной речи в определенных случаях может повлиять на быстрое установление общего языка и развитие отношений с носителями данного языка.

Устойчивые выражения – это разнообразные общеупотребляемые словосочетания или раскрывающие чувства стандартные выражения, которые в общении людей каждого общества в определенных случаях превратились в традиционные. А также устойчивые выражения – это стандартные формулы, которые хранятся в памяти каждого народа, употребляются и сохраняются в памяти, это единицы культуры, имеющие форму речевых общепринятых формул выражения приветствия, прощания, благодарности, признательности и сочувствия, выражений, употребляемых в таких особых случаях, как день рождение, свадьба, похороны и т.д. Такие выражения раскрывают нам не только взаимоотношения носителей турецкого и кыргызского языков, но также раскрывают и их культуры. Поэтому устойчивые выражения, ставшие в народе традиционными, играют важнейшую роль в вопросе об установлении отношений и их продолжении.

Стандартные устойчивые выражения – это яркий свет в культуре любого общества, разговаривающего на одном общем языке. Они отражают веру, детали взаимоотношений, обычаи и традиции народа. Кроме того устойчивые выражения не только играют важную

роль в сфере культуры, но и хранят в себе тайны и загадки психологии и воспитания этого народа. Таким образом устойчивые выражения описывают культуру и взаимоотношения между турецким и кыргызским народами.

С помощью устойчивых предложений есть большая возможность облегчения процесса изучения в обучении иностранному языку. Благодаря устойчивым выражениям на много легче учить иностранцев турецкому языку. Такое же мнение показали результаты анкет, заполненных курсантами и обучающими Центра Обучения Турецкому языку. И студенты, и преподаватели придерживаются одного мнения, что обучение турецкому языку на основе использования устойчивых выражений является полезным и более действенным методом.

В результате долгой и упорной работы мною были исследованы множества возможных источников, классифицированы по группам устойчивые выражения кыргызского и турецкого языков, объяснены возможные случаи и ситуации употребления устойчивых выражений. Данная диссертационная работа также может быть использована как источник на курсах обучения кыргызскому или турецкому языкам.

При изучении любого иностранного языка не достаточно знать только грамматику и значение слов, указанных в словаре или в художественной литературе, необходимо изучить культуру народа носителя языка, взаимоотношения народа между собой, необходимые в различных случаях выражения и фразы, реакции людей на разные ситуации, общепринятые ими формы обращений. Часто используемые в обращении стандартные выражения всегда необходимы для нахождения с людьми общего языка. Войти в культуру народа изучаемого языка возможно только через употребление в речи устойчивых выражений. Именно поэтому в последнее время в сфере обучения языку стали уделять особое значение устойчивым выражениям и изучение этих выражений стало необходимым процессом.

Невозможно не заметить богатое разнообразие устойчивых выражений в турецком и кыргызском языках. Оба эти языка богаты устойчивыми выражениями. Действительно, турецкий язык, равно как и кыргызский, обладает своеобразными и необычными устойчивыми формулами, употребляемыми в различных особенных случаях жизни. Устойчивые выражения в данных языках настолько своеобразны, что во многих других языках не имеют своего эквивалента. Это означает, что в определенных случаях употребление в речи некоторых стандартных выражений присуще исключительно турецкому и кыргызскому языкам и является их характерным свойством. Такое расположение доказывает, что взаимоотношения между турецким народом и кыргызским, более того связаны между собой, чем в некоторых других странах, в особенности странах

Северной Европы.

В данной диссертационной работе были исследованы психологические и культурные особенности, возможные причины и ситуации употребления устойчивых выражений. На основе этой работы можно более легким путем обучать иностранцев турецкому языку. В обучении иностранным языкам методология использования устойчивых выражений и фраз является возможностью облегчения процесса изучения языка. Именно по этой причине на сегодняшний день использование такой возможности – это актуальный метод в любом обучении иностранным языкам. В большинстве учебников для иностранцев первые уроки основаны на использовании устойчивых выражений, т.е. иностранный язык преподается студентам с помощью именно стандартных общеупотребляемых выражений.

В данной диссертационной работе классифицированы по употреблению устойчивых выражений кыргызского и турецкого языков. Они распределены по группам: молитвы, проклятия, клятвы, похвала, другие устойчивые выражения, употребляемые в повседневной жизни (приветствия, поздравления и т.д.). Основная задача классификации устойчивых выражений – это раскрыть возможные случаи употребления данных выражений и их немаловажную роль в воспитании и психологии. При исследовании устойчивых выражений в воспитательно-психологическом направлении выявлено, что такого рода выражения содержат в себе огромное количество знаний, которое нужно передать будущим поколениям.

Первая глава данной диссертационной работы посвящена значению устойчивых выражений в отношениях между людьми и культурами, а также уделено большое внимание элементам культуры в устойчивых выражениях. Далее следует классификация устойчивых выражений по употреблению к использованию в речи; во второй главе – дана классификация турецких устойчивых выражений, а в третьей – классификация устойчивых выражений кыргызского языка. Классификация стандартных выражений делится на заголовки: молитвы, проклятия, клятвы, похвала, другие повседневные устойчивые предложения (приветствие, поздравление и т.д.). Здесь раскрыта и объяснена тема возможных случаев употребления классифицированных устойчивых выражений, оценено воспитательно-психологическое значение некоторых устойчивых выражений. В четвертой главе особо выделены результаты анкет, заполненных преподавателями и студентами, на тему о значении устойчивых выражений в процессе обучения иностранному языку. По данным результатам анкет были даны некоторые предложения о преподавании иностранного языка методом употребления и использования устойчивых выражений.

Дан список используемой литературы и к приложению прикреплены вопросы анкет на кыргызском и турецком языках.

Ключевые слова: шаблонные выражения, язык, турецкий язык, словарный запас.